

**Δ. Γλνός - Γ. Σκληρός -
Ι. Δραγούμης**
Η Αριστερά και το Ανατολικό Ζήτημα
Επιμέλεια-εισαγωγή
Γιώργος Καραμελιάς
Εκδ. «Εναλλακτικές Εκδόσεις», 1998,
σελ. 170.

Του **ΒΛΑΣΗ ΑΓΤΖΙΔΗ***

Οι απαρχές των σύγχρονων ελληνικών ιδεολογιών παραμένουν εν πολλοίς άγνωστες. Σήμερα, ακόμα και ο ερευνητής, αντιμετωπίζει το παρελθόν μέσα από δομημένα στερεότυπα και ύστερες ερμηνείες. Ετσι, δεν μπορεί να αντιληφθεί ευκρινώς τις σύγχρονες δυσπλασίες και τις κληρονομημένες αντινομίες. Ακριβώς γι' αυτό, το βιβλίο «Η Αριστερά και το Ανατολικό Ζήτημα» αποτελεί σημαντικό βοήθημα για όσους ερευνούν τις πρωταρχικές συνθήκες διαμόρφωσης των ιδεολογικών τάσεων στην Ελλάδα των αρχών του 20ού αιώνα.

Ανέκδοτα κείμενα

Στο βιβλίο δημοσιεύονται ανέκδοτα κείμενα των μεγάλων μαρξιστών διανοητών Δημήτρη Γλνού και Γεωργίου Σκληρού, καθώς και του Ιωάννη Δραγούμη, «πατέρα» του ελληνικού εθνικισμού. Ενδιαφέρον έχει επίσης η εκτεταμένη εισαγωγή του εκδότη

Γιώργου Καραμελιά, ο οποίος προτείνει ένα μοντέλο ανάλυσης για το φαινόμενο της ελληνικής Αριστεράς.

Το Ανατολικό Ζήτημα και οι μορφές επιλύσεώς του, καθόρισαν απολύτως τη μορφή που έλαβε ο ευρύτερος γεωγραφικός μας χώρος. Καθοριστικό στοιχείο της «τελικής λύσης» υπήρξε το τουρκικό εθνικιστικό κίνημα.

Το νεοτουρκικό κίνημα του 1908 αντιμετωπίστηκε από τον Γ. Σκληρό -που γεννήθηκε στην Τραπεζούντα του Πόντου- και τον Δ. Γλνό -από τη Σμύρνη της Ιωνίας- ως απειλητικό εθνικιστικό κίνημα μιας στρατιωτικής γραφειοκρατίας, η οποία απειλούσε τα ζωτικά συμφέροντα των υπόδουλων λαών. Δεν είναι βέβαια τυχαίο ότι και οι δύο προέρχονται από το μικρασιατικό σοσιαλιστικό κίνημα, το οποίο ανδράχθηκε συγκρουόμενο με την αυταρχική Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Αντίθετα, ο εθνικισμός του ελλαδικού χώρου, μέσω των Ι. Δραγούμη και Αθ. Σουλιώτη-Νικολαΐδη παρήγαγε τις αυταπάτες περί ελληνο-οθωμανικής συνεννόησης. Ο Γ. Σκληρός θεωρούσε ότι ο ιστορικός ρόλος της Ελλάδας ήταν η απελευθέρωση των αλύτρωτων Ελλήνων: «...Μόνο μια γενική ένωση όλων των μη τουρκικών στοιχείων σε έναν πολιτικό συνασπισμό και μια ανάλογη παμβαλκανική συμμαχία και επιμαχία των κρατών του Αίμου, θα μπορέσει να ισοφαρίσει τις

δυνάμεις του μουσουλμανικού τουρκικού όγκου, και να βάλει από τη μια τις σοβινιστικές υπερβολές των Νεοτούρκων σε ομαλά όρια, και από την άλλη να υποδείξει σε μερικές μεγάλες Δυνάμεις, πώς το ζήτημα της Ανατολής είναι μονάχα ζήτημα των λαών της, που έχουν μια αρκετά χειραφετηθεί, ώστε να βρουν μόνοι τους τα κατάλληλα μέσα για την περιφρούρηση των εθνικών τους δικαιωμάτων...».

Οξυδέρκεια

Ο Δ. Γλνός γράφει με καταπληκτική οξυδέρκεια: «Εύρομεν ότι ο μόνος τρόπος αμύνης των μη Τούρκων κατά του επιδιωχθέντος αμελιχτώσε εκτουρκισμού είναι η συστηματική διοργάνωσις των ως πολιτικών παραγόντων... η μόνη ultima ratio κατά του εσχάτου κινδύνου των εν Τουρκία Χριστιανών... είναι η στρατιωτική και ναυτική οργάνωσις η σκόπημος και τελεία και επί ωρισμένου σχεδίου προπαρασκευή προς δράσιν των περί την Τουρκία χριστιανικών κρατών... Η τουρκική αστική τάξις θα φανή συμβιβαστική μόνον, εάν γνωρίζη ότι απέναντι της έχει οργανωμένους και ισχυρούς αντιπάλους, έτοιμους να αναλάβωσι τον περί πάντων αγώνα».

Τα κρίσιμα χρόνια ήταν μεταξύ 1918-1922, όταν διαδραματίστηκαν τα γεγονότα της τελικής λύσης του Ανατολικού Ζητήματος και της αντι-

κατάστασης της πολυεθνικής μουσουλμανικής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με εθνικά κράτη. Και όμως, Ιωάννης Δραγούμης, εν μέσω Μικρασιατικής Εκστρατείας, θεωρεί -εξόριστος στο Παρίσι το 1919- ως υπέρτατο εχθρό τον Ελ. Βενιζέλο. Σύμφωνα με τα κείμενά του, φαίνεται να αδιαφορεί για την τύχη της Μικράς Ασίας, ενώ τα σχολία του για τους Μικρασιάτες και τους Κρητικούς είναι απαξιωτικά. Στην ένωση της Ιωνίας με την Ελλάδα βλέπει περισσότερο το πολιτικάντικο συμφέρον του Βενιζέλου.

Την ίδια εποχή, οι Ελλαδικοί κομμουνιστές, οργανωμένοι στο ΣΕΚΕ, επιπρεάζονται περισσότερο από την Φεντερασιόν της Θεσσαλονίκης και το βουλγαρικό κομμουνιστικό κίνημα παρά από τις αναλύσεις των Γλνού - Σκληρού. Ετσι, ολιόθησαν σε θέσεις ντεφαιτιστικές (άρνησης πολέμου) και, σε ακραίες περιπτώσεις, συνεργασίας με τον τουρκικό εθνικισμό την περίοδο της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Διαβάζοντας τα αυθεντικά κείμενα των κορυφαίων Ελλήνων διανοητών των αρχών του 20ού αιώνα και γνωρίζοντας την εξέλιξη των πραγμάτων, μπορείς να αισθανθείς την παραμόρφωση και την αλλοτρίωση που ακολούθησε.

* Ο κ. Βλ. Αγτζίδης είναι διδάκτωρ Σύγχρονης Ιστορίας.